

УДК 378:37.091.12.011.3-051:62/64:[373.5.091.313:7.012

Федан Т.В.

ДИЗАЙН ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається сутність сучасних проблем технологічної освіти. Акцентується увага на потребі перегляду підходів щодо підготовки учителів технологій. Обґрунтовується важливість забезпечення художньо-проектної складової підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Наголошується на необхідності вивчення основних елементів дизайну під час підготовки майбутніх учителів технологій до проектної діяльності. Випускники вищих педагогічних навчальних закладів мають бути не тільки технічно освіченими, але й здійснювати керівництво перетворювальною діяльністю учнів одночасно з техніко-технологічними відомостями, мати уявлення про стиль, композицію, кольорознавство, формоутворення, види мистецтва, сучасні напрями розвитку дизайну, володіти художньо-графічними навичками, уміти використовувати надбаний суспільством досвід створення естетичних цінностей для розвитку творчих здібностей, проектної культури учнів.

Ключові слова: дизайн, дизайн-освіта, графічний дизайн, промисловий дизайн, арт-дизайн, проектна діяльність.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах сучасної цивілізації важливого значення набуває дизайн – найрозвинутіша та усвідомлена галузь людської діяльності за законами краси поза мистецтвом.

Аналіз Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та навчальних програм з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів висуває на передній план необхідність у творчій художньо-проектній підготовці майбутніх учителів технологій, яка в майбутньому повинна забезпечувати дизайн-освіту підростаючого покоління, що згідно з сучасним соціальним замовленням передбачає підготовку творців, мислячих людей з високим культурно-інтелектуальним рівнем й естетичним смаком.

Основна мета освітньої галузі "Технологія" полягає у формуванні технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей [7].

У вимогах державного стандарту освітньої галузі "Технологія" зауважено: "Основою реалізації всіх змістових ліній є проектно-технологічна та інформаційна діяльність, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від виконання творчого задуму до реалізації готового продукту" [7].

В новій програмі для загальноосвітніх навчальних закладів "Трудове навчання" (5-9 класи) [1] зазначено, метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів, а трудове навчання вирішує внутрішньопредметні завдання, пов'язані з формуванням в учнів проектно-технологічної компетентності.

Проектно-технологічна компетентність – це здатність учня застосовувати знання, уміння, навички в процесі проектно-технологічної діяльності для виготовлення виробу (або надання послуги) від творчого задуму до його втілення в готовий продукт (послугу) за обраною технологією [1].

Отже, вивчення основ дизайну майбутніми вчителями технологій є невід'ємною складовою їх підготовки до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Загальні проблеми дизайн-освіти вивчало багато науковців. Зокрема, розглядали основи дизайн-освіти С.М. Кожуховська, Є.О. Клімов, О.Г. Куликов, Н.М. Конишева, Л.П. Малиновська, В.П. Наумов, В.І. Пузанов, В.М. Розін, В.Ф. Сидоренко, Є.В. Ткаченко та ін. Основи теорії, історії та методології

дизайну досліджували Є.А. Антонович, В.В. Вдовченко, Д.В. Лебедєв, В.П. Тименко, В.М. Трофімчук та ін. Питання дизайну як особливого виду творчої художньої діяльності розглядали Р. Б'юканан, В.Я. Даниленко, Дж. Джонс, М.С. Каган, Є.М. Лазарєв, Ю.Г. Легенький, С.Г. Лужецький, Т. Мальдонадо, А. Моль, В.Ф. Рунге, Г.Саймон, В.В. Сеньковський. Гуманітарно-художні проблеми дизайну окреслені у працях О.І. Генесаретського. Окремі аспекти становлення і розвитку дизайн-освіти в Україні та за кордоном досліджували С.І. Нікуленко, А.П. Павлів, С.О. Чебоненко. Підготовку майбутніх учителів технологій до навчання основам дизайну у профільній школі розглядали Т.О. Божко, В.В. Вдовиченко, В.М. Слабко, В.П. Тименко та інші.

Метою статті є розкрити необхідність вивчення елементів дизайну при підготовці майбутніх учителів технологій до проектної діяльності.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку технологічної освіти підготовка вчителів технологій вимагає нових ідей та напрямів діяльності. Випускники вищих педагогічних навчальних закладів мають бути не тільки технічно освіченими, але й здійснювати керівництво перетворювальною діяльністю учнів одночасно з техніко-технологічними відомостями, мати уявлення про стиль, композицію, кольорознавство, формоутворення, види мистецтва, сучасні напрями розвитку дизайну, володіти художньо-графічними навичками, уміти використовувати надбаний суспільством досвід створення естетичних цінностей для розвитку творчих здібностей, проектної культури учнів. Тому оновлення науково-методичного педагогічного знання і підвищення ефективності системи технологічної освіти пов'язані з дизайном, дизайн-освітою.

Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 рр. зауважує на пріоритетності стратегічного мислення, спрямованого у майбутнє. Необхідність формування "інноваційної людини" спрямовує до розгляду методології освіти, як чиннику інноваційної діяльності людини. "Інноваційна людина" виявляє активність, самоприйняття, самоорганізацію, самоконтроль у реалізації власних можливостей. Становлення інноваційної особистості залежить як від становлення художньо-образного та раціонального мислення, так і стратегічного, системоутворюючого, проектного мислення, яке спрямоване у майбутнє. Саме здатність до проектної діяльності є умовою успішності особистості, критерієм визначення її інноваційного потенціалу [6].

Сьогодні дизайн-освіта є соціально необхідною частиною загальної професійної освіти. Дизайн-освіта для майбутнього вчителя технологій забезпечить: володіння творчим світоглядом і мисленням; формування високого рівня культури та потреб до професійної творчої діяльності; формування спеціаліста через поєднання загальнокультурної, гуманітарної, технічної, технологічної, економічної та художньої освіти; оволодіння спеціалістом навичками проектування, використання нових технологій і конструкційних матеріалів; оволодіння навичками самостійного освоєння науково-методичної інформації з метою систематичної освіти. Вона спрямована на формування фахівця, який є носієм культурних цінностей, проектної культури та здатна до продуктивної творчості.

Дизайн (від англ. "проекувати, креслити, задумати", а також "проект, план, малюнок") – вид художньо-проектної та конструкторської діяльності, спрямованої на створення нових видів і типів виробів, які б відповідали вимогам суспільства (корисності, зручності в експлуатації, краси, економічності, ергономічності тощо). Метою цієї діяльності є формування гармонійного з людиною та природою штучного навколишнього середовища, яке задовольняє різноманітні потреби людини і суспільства [8, с. 10].

Дизайн як змістова основа підготовки вчителів технологій, відповідаючи сучасному призначенню, забезпечує культурологічну, гуманітарну спрямованість і, тим самим, підвищує цінність професійної підготовки вчителів технологій.

Дизайн, як творчий процес, поділяють на:

– художній дизайн – створення речового світу з погляду естетики сприйняття (зовнішні прояви форми);

– технічну естетику – науку про дизайн, яка враховує всі аспекти, перш за все: конструктивність, функціональність, комфортність експлуатації виробу тощо.

Також дизайн поділяється на три основні види: промисловий, графічний, дизайн середовища. Окремо виділяють таке явище, як арт-дизайн.

Промисловий дизайн – художньо-проектна діяльність, спрямована на розробку промислових виробів з високими споживчими якостями. Ця діяльність охоплює проектування найрізноманітніших предметів та їхніх комплексів для подальшого виготовлення промисловим способом. Його об'єктами є: побутова, комп'ютерна техніка, взуття, одяг, автомобілі, механізми, знаряддя праці, меблі та аксесуари.

Графічний дизайн – художньо-проектна діяльність, основним засобом якої є графіка. Його об'єктами є: газетно-журнальна графіка, системи візуальної комунікації (веб-дизайн), телевізійна і промислова графіка (товарні й фірмові знаки, пакування, логотипи тощо), супер-графіка (великі графічні елементи міського середовища)

Дизайн середовища – проектування об'єктів предметно-просторового та соціокультурного оточення з метою створення гармонійної взаємодії людини з природою. Його об'єктами є: дизайн інтер'єрів та ландшафтний дизайн.

Арт-дизайн – найбільш витончений вияв розвитку сучасного дизайну. Для нього притаманні дизайнерські рішення, в яких головне – художня складова, заснована на принципах високого мистецтва.

Дизайн як змістова основа підготовки вчителів технологій забезпечує їх загальноосвітню проектно-технологічну підготовку, оволодіння сучасною понятійною та термінологічною словниковою базою проектно-технологічної діяльності та застосування її в навчальних умовах, а також засвоєння знань у різних видах дизайну (графічного дизайну, WEBдизайну, промислового дизайну, дизайну середовища та інше), основ організації та планування проектної діяльності в умовах реального виробництва, організації робочого місця дизайнера, конструктора, технолога, робітника експериментальної технологічної лінії, макетного цеху, мистецтвознавця; знань про стиль, композицію, кольорознавство, формоутворення, види мистецтва, історію дизайну, особливості національного етнодизайну, сучасні напрями розвитку дизайну; формування відповідних вмінь.

Теоретичною базою сучасного дизайну є технічна естетика – наукова дисципліна, яка комплексно вивчає соціальні, естетичні, функціональні, ергономічні і технічні аспекти формування предметно-просторового середовища і складає науково-методичні основи дизайну. Виникнення дизайну пов'язано з розвитком промисловості наприкінці XIX ст., коли вузька спеціалізація виробництва призвела до руйнування універсальності творчих сил людини та, як наслідок, до втрати естетичної цінності предметів, які вироблялися промисловим способом.

Основними робочими категоріями дизайнерського проектування є образ, функція, морфологія, технологічна форма, естетична цінність. Здійснення ідеї створення цілісного об'єкта потребує глибокого знання основних законів і тенденцій розвитку економіки, виробництва, споживання, а також розуміння духовних потреб суспільства. Тому дизайн базується на наукових основах моделювання об'єкта, поєднує наукові принципи з художніми в проектному образі і знаходить застосування в інших галузях суспільної діяльності.

Сучасними принципами дизайну є: поєднання в цілісній структурі і гармонійній формі всіх суспільно необхідних якостей об'єкта, що проектується.

Художнє конструювання як метод дизайну передбачає висунення нової художньо-проектної ідеї та розробку нової функціональної структури, раціональне втілення цієї ідеї та гармонійне, виразне стилістичне оформлення предмета. Предмети, які є результатом діяльності дизайнера, повинні бути функціональними, а саме: досконало виконувати своє практичне призначення; бути зручними та безпечними під час експлуатації, тобто задовольняти вимоги ергономіки; бути естетично виразними, тобто мати інформаційно-виражальну форму і бути цілісними композиційно.

Висновки: Таким чином, були виділені головні специфічні особливості дизайну як різновиду естетичної діяльності. Дизайн має власний предмет. Об'єктом дизайнерської діяльності є світ речей, які створюються людиною за допомогою засобів індустріальної техніки за законами краси та функціонування. Мета дизайну (художнього конструювання) полягає у формуванні гармонійного предметного середовища, яке найбільш повно задовольняє матеріальні та духовні потреби людини.

Вивчення основ дизайну в процесі профільної технологічної підготовки допоможе майбутнім учителям технологій оволодіти сучасними інформаційними, проектними та макетними навчальними технологіями, оволодіти базовими компетенціями в навчальній проектно-технологічній діяльності (дизайн-діяльності). Саме метод проектів є тією інноваційною технологією навчання, орієнтованою на самореалізацію особистості суб'єкта навчання, на розвиток його інтелектуальних можливостей, вольових якостей, творчих здібностей, що розвиваються.

Використані джерела

1. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури XX століття (національний та глобалізаційний аспекти): автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства : 05.01.03. Львів, 2006. 35 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / Постанова Кабінету міністрів України за № 1392 від 23 листопада 2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#n9> (дата звернення: 15.03.2018)
3. Дизайн-освіта: профільне навчання старшокласників: прогр., календар. плани і не тільки: [антологія / упоряд.: М. Голубенко, В. Вдовченко, В. Тименко]. Київ, 2006. 128 с.
4. Луцан Н.І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: навчально-методичний посібник. Одеса, 2007. 87 с.

5. Навчальна програма з трудового навчання для 5-9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів затверджена наказом МОН від 07.06.2017 № 804. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56126/> (дата звернення: 15.03.2018).
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. URL: http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf (дата звернення: 15.03.2018).
7. Освітня галузь "Технологія". URL: iteach.com.ua/files/content/tehnologiya.doc
8. Основи дизайну: підручник для 10 кл. загальноосв. навч. закл. Профільн. рівень / В.В. Вдовченко, Т.О. Божко, А.С. Сімонік та ін.; [за ред. В.В. Вдовченка]. Київ, 2010. 304 с.
9. Технології. 10–11 класи: Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Технологічний напрям. Спеціалізація "Основи дизайну". URL: http://mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/
10. Фурса О.О. Тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні (друга половина XX – початок XXI століття): монографія. Луганськ, 2012. 448 с.

Fedan T.

DESIGN AS A COMPONENT OF PROJECT WORK

The article reveals the essence of the modern problem of technological education. It is focused on the need to revise approaches to the training of teachers of Technologies. It explains the importance of art and design component of preparation of future teachers of Labor training and Technologies. It is the necessity of learning the basic elements of design during the preparation of future teachers of technologies to the project activity.

Graduates of educational institutions must be not only technically competent, but also to provide leadership transformational activities of students at the same time with technical and technological information, to have an idea of the style, composition, chromatics, shaping, types of art, contemporary directions of development of the design, own graphic art skills to be able to use acquired by the company experience in the creation of aesthetic values for the development of creativity, design culture students.

Design as the substantial basis for the training of teachers of Technologies provides them with a comprehensive design-technological preparation, mastery of modern conceptual and terminological base design technological activities and the application of it in academic terms, as well as learning in different types of design (graphic design, WEB design, industrial design, environmental design, etc.), foundations of organization and planning of project activities in terms of actual production, the organization of the workplace of the designer, constructor, technologist, history of design, ethno design, modern trends of development of design; formation of appropriate skills.

The fundamentals of design in the process industry-specific technology training will help future teachers to master modern technologies of information, design and layout educational technology to master basic competencies in teaching of engineering activities (design activities). It is the method of projects that is the innovative learning technology focused on the realization of the personality of the subject of education, and the development of his intellectual capacities, qualities and creative abilities that are developing.

Key words: *design, design education, graphic design, industrial design, art design, design activity*

Стаття надійшла до редакції 14.03.2018 р.